

ขอบเขตและวิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ขอบเขตของข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์

ในการศึกษาการผันลักษณะในภาษาเมียนั้น ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาไว้ดังนี้คือ

3.1.1 ผู้วิจัยจะศึกษาการผันลักษณะเฉพาะที่ปรากฏในนิทานเมียนที่เป็นเรื่องเล่า 5 เรื่อง (คู่มือการเก็บข้อมูลใน 3.2.1) ซึ่งได้แก่

1) เรื่อง "คนไปเที่ยวสาวนางไม้"	ผู้บอกภาษาคือ นางเหมยกวาง แซ่จ้าว อายุ 60 ปี
2) เรื่อง "แม่มด"	ผู้บอกภาษาคือ นางเหมยกวาง แซ่จ้าว อายุ 60 ปี
3) เรื่อง "เสือกกับคนเป็นเพื่อนกัน"	ผู้บอกภาษาคือ นางเหมยกวาง แซ่จ้าว อายุ 60 ปี
4) เรื่อง "วุ่นล่องไปศึกษาต่อเป็นเจ้านาย"	ผู้บอกภาษาคือ นายทิวสิน แซ่ซิ่น อายุ 76 ปี
5) เรื่อง "ฟุ้ง"	ผู้บอกภาษาคือ นายเล่าอุกวาง แซ่ซิ่น อายุ 72 ปี

3.1.2 ผู้วิจัยจะศึกษาประเภททางไวยากรณ์ของรูปแสดงการผันลักษณะเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับคำกริยา ซึ่งได้แก่ คำช่วยกริยา (auxiliary)¹ และกลวิธีทางไวยากรณ์ (grammatical device)² ซึ่งประกอบด้วย การซ้ำกริยา (verb reduplication) และการเรียงกริยา (verb serialization) ทั้งนี้เพื่อแสดงการผันลักษณะประเภทต่าง ๆ

3.1.3 ผู้วิจัยจะไม่ศึกษาคำหลัก (content word)³ ซึ่งความหมายประจำคำจะแสดง

¹ คำจำกัดความ "คำช่วยกริยา (auxiliary)" ได้ใน 5.1.1.1

² คุราสละเอีศเกี่ยวกับกลวิธีทางไวยากรณ์ (grammatical device) ได้ใน 5.2

³ คำหลัก (content word) หมายถึงคำที่สามารถทำหน้าที่เป็น "ส่วนของประโยค" ตามลำพังในประโยคเริ่มได้มี 7 หมวดคือ หมวดคำนาม คำสรรพนาม คำกริยา 3 ชนิด (อกรรม สกรรม และทวิกรรม) คำบอกเวลาประเภทหนึ่ง (หมายถึง คำซึ่งอาจจะทำหน้าที่ตามลำพังเป็นส่วน ของประโยคประเภทหน่วยเสริมบอกเวลาได้ โดยอาจจะปรากฏต้นหรือท้ายประโยคก็ได้) และคำ พิเศษ (หมายถึง คำซึ่งอาจจะทำหน้าที่ตามลำพังเป็นส่วนของประโยคประเภทหน่วยเสริมพิเศษได้ โดยอาจจะปรากฏต้นหรือท้ายประโยคก็ได้ เช่น ปกติ, น่ากลัว, ชรรคมดา เป็นต้น) (คุราสละเอีศ เพิ่มเติมได้ใน วิจารณ์ ภาณุพงศ์ (2525))

การมีลักษณะประเภทใดประเภทหนึ่งในตัวของมันเอง การมีลักษณะชนิดนี้เรียกว่า การมีลักษณะประจำคำ (lexical aspect) คำหลักที่สามารถแสดงการมีลักษณะประจำคำได้ คือ คำกริยา และคำวิเศษณ์ ซึ่งความหมายประจำคำเหล่านี้บ่งบอกอยู่แล้วว่าเป็นการมีลักษณะประเภทใด ตัวอย่างเช่น "เขาเสร็จงานเข้านี้" คำว่า "เสร็จ" เป็นคำแสดงการมีลักษณะลุล่วง (completive) ซึ่งมีอยู่ประจำคำ หรือ "เขามาที่บ่อน" คำว่า "บ่อน" เป็นคำวิเศษณ์แสดงการมีลักษณะประจำหรือนิสัยซึ่งมีอยู่ประจำคำ เป็นต้น

3.1.4 การศึกษาการมีลักษณะในภาษาเมียนั้นจะไม่รวมถึง วลีบอกช่วงเวลา และวลีบอกความถี่ของการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง ทั้งนี้เพราะวลีดังกล่าวมีความหมายซึ่งบ่งบอกอยู่แล้วว่าเป็นการมีลักษณะประเภทใด เช่น "ตลอดวัน", "สามวันสามคืน" เป็นวลีที่บอกช่วงเวลาซึ่งแสดงการมีลักษณะดำเนินต่อเนื่อง (durative) ซึ่งมีอยู่ประจำวลี หรือ "ทุกวัน" เป็นวลีบอกความถี่ของการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งแสดงการมีลักษณะประจำหรือนิสัย (habitutive) หรือ "เขาไหว 3 ครั้ง" คำว่า "3 ครั้ง" เป็นวลีที่บอกความถี่ของการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งแสดงการมีลักษณะเกิดซ้ำ (repetitive) เป็นต้น

3.1.5 ในเรื่องของคำลงท้าย (final particle)⁴ Lombard & Purnell (1968) พบว่าคำลงท้ายบางคำในภาษาเมียนสามารถแสดงการมีลักษณะได้ เช่น คำว่า a' (ʔaʔ2) เป็นคำลงท้ายแสดงความลุล่วง (completive particle) หรือคำว่า Ee (ne:1) เป็นคำลงท้ายแสดงความต่อเนื่องของสภาวะที่เป็นอยู่หรือของการกระทำ (continuation of an existing state or action) เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยมีความเห็นว่าควรจะแยกเรื่องของคำลงท้ายนี้ไว้ศึกษาเป็นเรื่องต่างหากเฉพาะเนื่องจากเรื่องนี้เป็นเรื่องใหญ่และค่อนข้างซับซ้อน นอกจากนี้ คำลงท้ายในภาษาเมียนมีเป็นจำนวนมากมาช ยากแก่การศึกษาได้หมดทั้งภาษาโดยศึกษาจากข้อมูลนิทานเพียง 5 เรื่องเท่านั้น อีกทั้งคำลงท้ายยังสามารถแสดงความหมายอื่น ๆ ได้อีก เช่น แสดงทัศนคติของผู้พูด เป็นต้น ดังนั้น ในการวิเคราะห์การมีลักษณะในภาษาเมียนนี้ ผู้วิจัยจะไม่วิเคราะห์คำลงท้ายที่แสดงการมีลักษณะรวมด้วยเนื่องจากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น

3.1.6 จากข้อมูลนิทานเมียนทั้ง 5 เรื่องดังกล่าว ผู้วิจัยพบว่ามีบางเรื่องซึ่งผู้บอกภาษาให้ข้อมูลที่ เป็นภาษาจีนฮ่อปะปนเข้ามากับข้อมูลนิทานภาษาเมียน ทั้งนี้เนื่องจากผู้บอกภาษาที่เป็นคนเล่านิทานนั้นเป็นคนสูงอายุซึ่งมีความรู้และความสามารถในการพูดภาษาจีนฮ่อได้ดีด้วย ดังนั้นในส่วนที่เป็นภาษาจีนฮ่อนั้น ผู้วิจัยก็จะไม่นำมาวิเคราะห์รวมด้วยเนื่องจากมิใช่ภาษาเมียน

⁴ คำลงท้าย (final particle) หมายถึง คำที่ทำหน้าที่ช่วยเสริมความหมายของประโยค คือแสดงลักษณะมาลาของประโยคและแสดงท่าทีของผู้พูดด้วย คำลงท้ายมักอยู่ในตำแหน่งท้ายสุดของประโยค (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้ใน Amara Bhamoraput (1968) และรุ่งอรุณ ทิทธิพนธ์ (2527))

3.2 วิธีดำเนินการวิจัย

สำหรับวิธีดำเนินการวิจัยที่ผู้วิจัยจะกล่าวถึงคือ วิธีเก็บข้อมูล วิธีเลือกผู้บอกภาษา และวิธีวิเคราะห์ข้อมูล

3.2.1 วิธีเก็บข้อมูล

ในการเก็บข้อมูลนั้น ผู้วิจัยได้เลือกเก็บข้อมูลที่หมู่บ้านของคนเมียน (ชาวเขาเผ่าเฮ่า) บ้านหัวข่มแม่ซ้าย ตำบลแม่ยาว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยเก็บข้อมูลที่บ้านนี้เพราะผู้วิจัยคุ้นเคยกับหมู่บ้านนี้เป็นอย่างดี เนื่องจากผู้วิจัยเคยไปฝึกปฏิบัติการภาคสนามทางภาษาศาสตร์ในรายวิชา 141641 วิธีปฏิบัติภาคสนามด้านภาษาศาสตร์ (Linguistic Field Methods) เมื่อภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2528 ในช่วงระหว่างวันที่ 20 กุมภาพันธ์ ถึง 3 มีนาคม พ.ศ. 2529 อีกประการหนึ่ง ที่ตั้งของหมู่บ้านนั้นอยู่ห่างจากตัวเมืองเชียงรายไม่มากนัก ถ้าเดินทางโดยรถยนต์จากตัวเมืองเชียงราย จะใช้เวลาประมาณ 45 นาที ดังนั้นจึงทำให้สะดวกทั้งในแง่ของการเดินทางและการทำงานกับผู้บอกภาษาเมียนซึ่งผู้วิจัยคุ้นเคยเป็นอย่างดี

สำหรับการเลือกข้อมูลที่จะนำไปใช้ในการวิเคราะห์นั้น ผู้วิจัยได้เลือกข้อมูลที่เป็นนิทานเมียนซึ่งคนเมียนเป็นผู้เล่านิทานเหล่านี้เอง (ดูรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีเลือกผู้บอกภาษาใน 3.2.2) ที่เก็บข้อมูลโดยวิธีนี้มีเหตุผล 2 ประการคือ ประการแรก เพื่อให้ได้ประเภทของการ์ลักษณะและประเภททางไวยากรณ์ของรูปแสดงการ์ลักษณะในภาษาเมียนที่เป็นธรรมชาติของภาษาเมียนจริง ๆ กล่าวคือ การเล่านิทานนั้นจะทำให้ได้ข้อมูลที่ไม่มีอิทธิพลของภาษาไทย ซึ่งไม่เหมือนกับการให้ผู้บอกภาษาแปลประโยคที่ผู้วิเคราะห์ต้องการเป็นภาษาเมียน นั่นคือ การถามเป็นประโยคภาษาไทยแล้วให้ผู้บอกภาษาแปลเป็นประโยคภาษาเมียน เป็นต้น ประการที่สอง การ์ลักษณะเป็นเรื่องที่สัมพันธ์กับเวลาและการเล่านิทานก็มีการลำดับเวลาก่อนหลังซึ่งเป็นการเอื้อให้มีการแสดงการ์ลักษณะอย่างมาก ดังนั้นด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้เลือกเก็บข้อมูลที่เป็นนิทานเมียน

ส่วนขั้นตอนในการเก็บข้อมูลนั้น ผู้วิจัยได้แบ่งเป็น 2 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนแรก ผู้วิจัยได้ให้ผู้บอกภาษาที่มีความสามารถในการเล่านิทานเมียนเล่านิทานบันทึกลงในเทปโดยจะเป็นเรื่องอะไรก็ได้ และนิทานแต่ละเรื่องที่เล่านั้นจะต้องเป็นนิทานเมียนที่มีมาแต่ดั้งเดิมและเล่าสืบต่อกันมา ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้ข้อมูลนิทานทั้งหมด 15 เรื่อง ขั้นตอนที่สอง ผู้วิจัยนำเทปนิทานทั้งหมดมาเปิดให้ผู้ช่วยทางด้านภาษาเมียนซึ่งมีได้เป็นคนเล่านิทานฟัง ทั้งนี้เพื่อต้องการให้ผู้ช่วยทางด้านภาษานั้นคัดเลือกเรื่องที่มีความเข้าใจมากที่สุด โดยถือเกณฑ์ที่ว่า นิทานที่ได้รับการเลือกมาเป็นข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์นั้นต้องไม่มีภาษาโบราณหรือภาษาจีนฮ่อปะปนเข้ามา หรือถ้ามีก็ขอให้น้อยที่สุดเพื่อหลีกเลี่ยง

ปัญหาในการฟัง การอ่าน การถอดเสียงโดยใช้สีทักอักษรสากล การแปลคำต่อคำและการแปลแบบถอดความ ซึ่งจะเป็นอุปสรรคต่อผู้ช่วยทางด้านภาษาและผู้วิจัยเองด้วย ส่วนสาเหตุที่ต้องมีผู้ช่วยทางด้านภาษาซึ่งไม่ได้เป็นคนเล่านิทานช่วยในการฟังเทปนิทาน ถอดเทปด้วยการถอดเสียงเป็นสีทักอักษร แปลนิทานเมื่อนั้นเป็นไทยแบบคำต่อคำ และแปลแบบถอดความด้วยนั้น เป็นเพราะว่า ผู้บอกภาษาที่เป็นคนเล่านิทานนั้นจะไม่ยอมพูดซ้ำในสิ่งที่ตนเองได้พูดไปแล้วหรือได้บันทึกเทปไปแล้ว นอกจากนี้ผู้บอกภาษาที่เป็นคนเล่านิทานนั้นเป็นคนสูงอายุซึ่งพูดแต่ภาษาเมื่อนั้นและภาษาคำเมือง(ภาษาไทยถิ่นเหนือ) จึงเป็นการยากแก่การสื่อสารกันเนื่องจากผู้วิจัยไม่สันักภาษาดังกล่าว จากนิทานเมื่อนั้นบันทึกเทปไว้ทั้งหมด ผู้วิจัยและผู้ช่วยทางด้านภาษาได้เลือกนิทานที่มีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะใช้ในการวิเคราะห์การณลักษณะทั้งหมด 5 เรื่องด้วยกัน (ดูรายชื่อนิทานเมื่อนั้นใน 3.1.1 และข้อมูลนิทานเมื่อนั้นได้ในภาคผนวก)

3.2.2 วิธีเลือกผู้บอกภาษา

ในการเลือกผู้บอกภาษานั้น ผู้วิจัยได้แบ่งผู้บอกภาษาออกเป็น 2 ประเภทคือ ผู้บอกภาษาที่เป็นคนเล่านิทาน และผู้บอกภาษาที่ไม่ได้เป็นคนเล่านิทาน หรือเรียกว่า "ผู้ช่วยทางด้านภาษา"

ผู้บอกภาษาที่เป็นคนเล่านิทานนั้นจะต้องมีคุณสมบัติดังนี้คือ ต้องเป็นคนเมื่อนั้นที่ใช้ภาษาเมื่อนั้นในชีวิตประจำวัน และเป็นผู้ที่มีความสามารถหรือมีศิลปะในการเล่านิทานของชาวเมื่อนั้นได้เป็นอย่างดี จะเป็นชายหรือหญิงก็ได้ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นคนสูงอายุ คือ อายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ผู้บอกภาษาประเภทนี้มี 3 คนคือ

- 1) นางเหมยทวาง แซ่จ้าว อายุ 60 ปี
- 2) นายถ้วยพิน แซ่ซิ่น อายุ 76 ปี
- 3) นายเล่าอูทวาง แซ่ซิ่น อายุ 72 ปี

สำหรับผู้บอกภาษาที่เป็นผู้ช่วยทางด้านภาษานั้นจะต้องมีคุณสมบัติดังนี้คือ ต้องเป็นคนเมื่อนั้นที่ใช้ภาษาเมื่อนั้นในชีวิตประจำวัน และเป็นผู้ที่มีการศึกษาพอควรหรืออย่างน้อยที่สุดคือต้องอ่านออกเขียนได้และจะต้องมีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป ทั้งนี้เพราะต้องการให้ผู้ช่วยทางด้านภาษานั้น มีความรู้และประสบการณ์การใช้ภาษาเมื่อนั้นมากเพียงพอที่จะช่วยในการฟังเทปนิทาน แปล และสามารถสื่อสารกับผู้วิจัยได้โดยใช้ภาษาไทย ผู้ช่วยทางด้านภาษานี้จะทำหน้าที่ช่วยผู้วิจัยในแง่ของการฟังเทปนิทาน การพูดตามเทปทีละช่วง ๆ อย่างช้า ๆ เพื่อให้ผู้วิจัยถอดเสียงโดยใช้สีทักอักษรสากล การแปลคำต่อคำ และแปลแบบถอดความ ผู้ช่วยทางด้านภาษามี 3 คนคือ

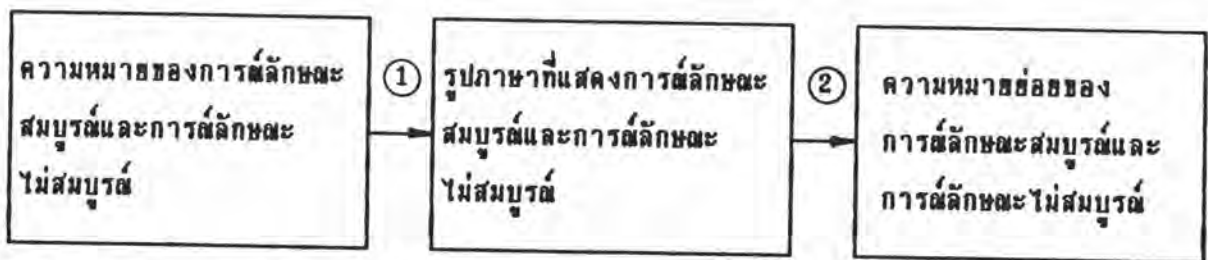
- 1) นายชานจ้อส แซ่ซิ่น อายุ 23 ปี
- 2) นายสุจิ้น แซ่จ้าว อายุ 30 ปี
- 3) นายโหนเสี่ยว แซ่จ้าว อายุ 23 ปี

3.2.8 วิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ข้อมูลนิทานเมือง 5 เรื่อง ซึ่งถอดเสียงโดยใช้สัทอักษรสากล แปลคำต่อคำและแปลแบบถอดความจากภาษาเมืองเป็นภาษาไทยแล้ว ผู้วิจัยก็นำข้อมูลดังกล่าวมาตัดเป็นส่วน ๆ โดยอิงพิจารณาของผู้ช่วยทางด้านภาษา การตัดแบ่งประโยคหรือข้อความเป็นส่วน ๆ นั้น ได้พิจารณาเรื่องความสามารถในการสื่อความเป็นสำคัญ จากนั้นผู้วิจัยจึงนำข้อมูลที่ถูกตัดแบ่งเป็นส่วน ๆ นั้นมาพิจารณาโดยอาศัยความหมายของการมีลักษณะสมบูรณ์ และการมีลักษณะไม่สมบูรณ์เป็นเกณฑ์ ทั้งนี้ เพื่อหารูปภาษาที่แสดงการมีลักษณะสมบูรณ์และไม่สมบูรณ์ เมื่อผู้วิจัยได้รูปภาษาที่แสดงการมีลักษณะดังกล่าวทั้งหมดแล้ว จึงนำรูปภาษาเหล่านี้มาวิเคราะห์เพื่อหาประเภทย่อยของการมีลักษณะสมบูรณ์ และการมีลักษณะไม่สมบูรณ์ สำหรับประเภทย่อยของการมีลักษณะสมบูรณ์และไม่สมบูรณ์นั้นผู้วิจัยได้พิจารณารูปภาษาที่แสดงการมีลักษณะประกอบกับบริบทเพื่อค้นหาว่ารูปภาษาแต่ละรูปแสดงความหมายย่อยอะไรบ้าง ความหมายย่อยก็คือประเภทย่อยของการมีลักษณะนั่นเอง (ดูแผนภูมิที่ 5 ประกอบ)

แผนภูมิที่ 5 : แสดงขั้นตอนการวิเคราะห์การมีลักษณะในภาษาเมือง

ขั้นที่ 1 : หารูปภาษาที่แสดงการมีลักษณะสมบูรณ์และการมีลักษณะไม่สมบูรณ์โดยใช้ความหมายของการมีลักษณะทั้งสองเป็นเกณฑ์ในการหารูปภาษา

ขั้นที่ 2 : หาประเภทย่อยของการมีลักษณะสมบูรณ์และการมีลักษณะไม่สมบูรณ์ โดยพิจารณาว่ารูปภาษาแต่ละรูปแสดงความหมายย่อยอะไรบ้าง

ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์การมีลักษณะในภาษาเมืองไว้ในบทที่ 4 และที่ 5 ซึ่งเป็นบทต่อไป